

T.B.M.M.
HALKLARIN DEMOKRATİK PARTİSİ
Grup Başkanlığı

Sayı: 4441
Tarih: 11.12.2019

Türkiye Büyük Millet Meclisi -
KÜTÜPHANE VE ARŞİV
HİZMETLERİ BAŞKANLIĞI
Tarih: 11/12/2019
Sayı: -120.10-E.00000580549

0000580549

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

04-12 Eylül 2015 tarihleri arasında Cizre’de sekiz gün süren ve 14 Aralık 2015’te başlayıp 79 gün süren Şırnak’ın Cizre ve Silopi ilçelerindeki sokağa çıkma yasakları sırasında aralarında çocuk ve kadınların olduğu çok sayıda insan yaşamını yitirmiştir. Yüzlerce insanın yaşamını yitirdiği sokağa çıkma yasaklarının üzerinden dört yıl geçmesine rağmen yaşamını yitirenlere dair hukuki süreçlerde hiçbir ilerleme sağlanmamıştır. Cizre ve Silopi’de yaşanan yaşam hakkı ihlallerine dair yürütülen soruşturmaların bütün aşamalarında dava sürecinin uluslararası insan haklarına uygun, kamuoyunu tatmin edecek bir şekilde adil ve şeffaf yürütülmesi amacıyla Anayasa’nın 98’inci, TBMM İçtüzüğü’nün 104 ve 105’inci maddeleri uyarınca Meclis Araştırması açılmasını arz ederim.

Nuran İMİR
Şırnak Milletvekili

GEREKÇENİN ÖZETİ

5442 Sayılı İl İdaresi Kanunu'nun 11/C maddesi gereğince Şırnak Valiliği tarafından 4 Eylül 2015 günü saat 20.00'dan itibaren Cizre ilçesinde sokağa çıkma yasağı ilan edilmiş ve bu yasak 12 Eylül 2015 tarihine kadar sürmüştür. Ardından 14 Aralık'ta tekrar aynı sebeplerden dolayı sokağa çıkma yasağı uygulanmış ve 3 Mart 2016'ya kadar 79 günlük sokağa çıkma yasağı süresince 177 kişi bodrumlarda olmak üzere 288 insan yaşamını yitirmiştir. Yaşamını yitirenlerden 1'i bebek olmak üzere 41'i çocuk 22'si kadındır. Sokağa çıkma yasağı eş zamanlı olarak Şırnak'ın Silopi ilçesinde de ilan edilmiş, Silopi ilçesinde yasak süresince 68 kişi yaşamını yitirmiştir. Sokağa çıkma yasakları sırasında yaşam hakkı ve ağır insan hakları ihlalleri sayısızca yaşanmış, en temel insan hakkı olan yaşam hakkı defalarca ihlal edilmiştir. Çatışmalar sırasında yüzlerce sivil yaşamını yitirmiştir. Yasak sürecinin üzerinden geçen üç yıla rağmen yargı mekanizması, yaşamını yitirenlerle ilişkin hukuki süreçlerde ve açılan soruşturmalarda hiçbir ilerleme sağlanmamış tam aksine açılan davaların büyük bir çoğunluğu takipsizlikle sonuçlanmıştır.

Takipsizlikle sonuçlanan 86 dosyanın bir yıldan fazladır Anayasa Mahkemesine taşındığı fakat henüz bir sonuç alınmadığı için. AİHM 12 Şubat 2016 ve 18 Aralık 2017 tarihinde Anayasa Mahkemesi'ne taşıdığı iki başvurunun halen Anayasa Mahkemesi önünde olduğunu ve Anayasa Mahkemesi'nin aradan geçen sürede hala karar vermediği için iç hukuk yollarının tüketilmemiş olduğunu söyleyerek başvuruyu kabul edilemez bulmuştur.

GEREKÇE

Türkiye, 1954 yılında imzalayarak taraf olduğu Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin temel maddeleri olan yaşam hakkı, hak arama özgürlüğü, adil yargılama hakkı, suç ve cezaların kanuniliği vb. maddelerini yerine getirmekle mükellef kılınmıştır. Devletin iç mevzuatının bir parçası haline gelen Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine göre düzenlenmiş olan Anayasanın 36. Maddesinde herkes yargı mercileri önünde davacı ve ya davalı iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.

Sokağa çıkma yasakları ve yaşanan ağır hak ihlallerinin üzerinden dört yıl geçmesine rağmen Şırnak'ın Cizre ve Silopi ilçelerinde yaşamını yitirenlerle ilişkin açılan soruşturmalarda çoğu takipsizlikle sonuçlanmıştır. Birçok davada da sanıklar hakkında daimi arama kararı verilerek

faillerin bulunamadığı öne sürülmüştür. Yaşanan ölümlere ilişkin açılan davaların çoğu deliller olmasına rağmen yaşanan deliller göz ardı edilerek takipsizlik kararları verilmiştir.

Cizre’de sokağa çıkma yasakları sırasında yaşamını yitirenler ile ilgili açılan davalarda çoğu AYM ve AİHM’ye başvuru yaptı. AİHM’de Mahkeme onlarca dosya için duruşma yapmak yerine Sokağa çıkma yasağının yasallığını Ömer Elçi dosyası üzerinden, sokağa çıkma yasakları sonrasında Cizre’de yürütülen operasyonun niteliği ve meydana gelen ölümlerin hukuki tartışmasını da Orhan Tunç dosyası üzerinden yapacağını açıkladı. Uluslararası bir mahkemeye taşınan Cizre’de yaşanan ölümlerin davasında Türkiye savunma vererek sanık konumunda yer aldı.

AİHM 12 Şubat 2016 ve 18 Aralık 2017 tarihinde Anayasa Mahkemesi’ne taşıdığı iki başvurunun halen Anayasa Mahkemesi önünde olduğunu ve Anayasa Mahkemesi’nin aradan geçen sürede hala karar vermediği için iç hukuk yollarının tüketilmemiş olduğunu söyleyerek başvuruyu kabul edilemez bulmuştur.

Mahkeme, bu tespitle birlikte, Sözleşme kapsamındaki yükümlülüklerin Taraf Devletler tarafından uygulamasını denetlemede nihai yetkiye haiz olduğuna da işaret etmiş ve söz konusu kararın 131. paragrafında aşağıda bire bir çevirisi yer alan hatırlatmayı yapmıştır:

“Anayasa Mahkemesi’ne bireysel başvuru yolunun etkinliği konusunda şüphe uyandıracak herhangi bir gelişme olması durumunda – örneğin, başvurularının Anayasa Mahkemesi tarafından incelenmesinin gereğinden uzun sürmesi veya Anayasa Mahkemesi’nin şikayetleri Sözleşme’nin 2. maddesinin gereklerini yerine getirecek şekilde incelemede başarısız olması halinde – başvuru sahiplerinin Mahkeme nezdinde yeni bir başvuru yapmalarını engellemeyeceğini belirtmiştir.

İç hukukta, başvurularda ve ek beyanlarda atıf yapılan ve AİHM’nin de Tunç kararında hatırlattığı ilkeler doğrultusunda Anayasa Mahkemesi’nin AİHM kararının üzerinden 1 yıldan fazla bir zaman geçmiş olmasına rağmen gerekli incelemeler halen tamamlanmamıştır. Bir yıldan fazla bir zaman geçmiş olmasına rağmen dosyalar bir karara bağlanmamıştır. Sokağa çıkma yasaklarının yaşandığı bölgelerde Açılan soruşturma dosyalarının hangi aşamalarda olduğu araştırılmalıdır. Sokağa çıkma yasaklarının uygulandığı her il ve ilçede toplam kaç soruşturma dosyası açılmış ise hukuki incelemeleri yapılmalı ve bir sonuç elde edilmesi için gerekli araştırmalar yapılmalıdır.

Sokağa çıkma yasaklarının uygulandığı bölgelerde güvenlik güçlerinin operasyonları meydana gelen ölümler ve diğer suç isnatları ile ilgili şüpheli ya da tanık sıfatı ile güvenlik görevlilerine başvurulmalı beyanları ve ifadeleri incelenmelidir.

Yürütülen operasyonlar sırasında yaşanan ölümler ve bu ölümlere ilişkin ölüm dosyalarının esaslarını incelemek üzere Anayasa Mahkemesi ile paylaşılmalı Anayasa Mahkemesi gerekli incelemeleri yapmalıdır.

Sokağa çıkma yasaklarının uygulandığı bölgelerde güvenlik güçlerinin operasyonları sırasında meydana gelen ölümler için açılan idari davaların sayısı ve güncel akıbetleri araştırılmalıdır.

Onlarca soruşturmanın sonuçsuz kaldığı ve çoğunun takipsizlikle sonuçlandığı davalarda yaşananların sadece hukuksuzluk değil aynı zamanda bir insanlık suçu olduğu unutulmamalıdır. Yaşanan bu insanlık suçunu faili meçhul diye kabul edip üstü örtülerek cezasızlıkla sonuçlandırılmaz. Üç şartın gerçekleşmesi, bir fiilin insanlığa karşı suç olarak tanımlanabilmesini sağlar. Bu şartlar: 1- Fiilin yaygın ve sistematik bir saldırı çerçevesinde gerçekleştirilmesi, 2-Fiilin sivil halka yönelik olması, 3- Failin kasıtlı bir biçimde ve kendi suçunu da kapsayan bu saldırının bilincinde hareket etmesidir. Dört yıl önce yaşanan sokağa çıkma yasakları sırasında ve sonrasında yaşamını yitirenlere ilişkin davalara ilişkin sağlıklı bir hukuki sürecin işletilebilmesi, bu hukuksuz süreçlerin son bulması yargının şeffaf bir şekilde işlemesi için bu insan hak ihlallerini tespit etmek ve alınacak önlemlerin saptanması amacıyla Araştırma Komisyonu kurulması aciliyet taşımaktadır.

0000580549

1	ABDULLAH KOÇ	AĞRI	<i>Abay</i>
3	NECDET İPEKYÜZ	BATMAN	<i>Necdet İpekyüz</i>
4	AYŞE ACAR BAŞARAN	BATMAN	<i>A. Ar</i>
5	İMAM TAŞÇIER	DİYARBAKIR	<i>İmam Taşcier</i>
6	GARO PAYLAN	DİYARBAKIR	<i>G. Paylan</i>
7	MAHMUT TOĞRUL	GAZİANTEP	<i>M. Toğrul</i>
8	MURAT ÇEPNİ	İZMİR	<i>M. Çepni</i>
9	EBRÜ GÜNAY	MARDİN	<i>E. Günyay</i>
10	MERAL DANIŞ BEŞTAŞ	SİİRT	<i>M. Danış Beştas</i>
11	AYŞE SÜRÜCÜ	ŞANLIURFA	<i>A. Sürücü</i>
12	HABİP EKSİK	İĞDIR	<i>H. Eksik</i>
13	HÜSEYİN KAÇMAZ	ŞIRNAK	<i>H. Kaçmaz</i>
14	AHMET ŞİK	İSTANBUL	<i>A. Şik</i>
15	PERO DUNDAR	MARDİN	<i>P. Dunder</i>
16	TUMA ÇELİK	MARDİN	<i>T. Çelik</i>
17	RIDVAN TURAN	MERSİN	<i>R. Turan</i>
18	ŞEVİN ÇOŞKUN	MUŞ	<i>Ş. Çoşkun</i>
19	MENSUR İŞİK	MUŞ	<i>M. İşik</i>
20	SERPİL KEMALBAY PEKGÖZEGÜ	İZMİR	<i>S. Kemalbay</i>